

Frigjøringens ukjente helt

110568

I snart 50 år har han holdt sin helte-dåd godt skjult for offentligheten. Men nå, foran det store frigjøringsjubileet, har han valgt å fortelle sin historie: Om de dramatiske døgnene i grense-traktene mot Sverige da Norges verste krigsforbryter Henry Oliver Rinnan

ble forfulgt, omringet og avvæpnet. Avdelingen fra Rikspolititroppene som sto for arrestasjonen ble ledet av den da 27 år gamle Magne Solheim fra Karlstad i Målselv. Med fare for sitt eget liv kröp Solheim framover mot Rinnas skjulested,

fyrte av en salve med sin maskinpistol og tvang bandlederen ut med hendene over hodet. – Jeg har ikke villet lage noe nummer av dette. Men jeg får vel ikke fred nå når det er jubileum, spøker Magne Solheim.

Magne Solheim (77)

fra Målselv avvæpnet

krigsforbryteren Rinnan

– Ved hredden av Målselva, nesten nede ved veien, på Kjerresnes, bor Magne og kona Ragna. Nedfor vei-en har en av hans tre døtre bygd seg hus. Det bratte fjellet ovenfor huset hans har han stor respekt for. Under en jakttur der ble han tatt av et snøskred og overlevde ved ren og skjær flaks.

– Jeg har vært nær døden en del ganger, sier han.

Dramatisk liv

Det er fredelig på gården, der barnebarnet Caroline le-ker utenbørs. Pensjonist Solheim lever som pensjonist, flest, rolige dager. Men livet hans har vært dramatisk.

Han var vernepliktig soldat ved ingeniørvåpenet på El-vegårdsmoen før krigen. Da Solheim og noen andre sol-dater holdt på å lade ei mine, gikk den av. Han fikk for-brenninger i hele ansiktet, splinter i hofte og i armen, men overlevde.

– Jeg holdt på å stryke med av eksersisen, før jeg kom meg i krigen, spøker han.

Bombet

Under felttoget i Norge i 1940 tjenestegjorde han i ingeniørvåpenet. Elvegårdsmoen ble tatt av tyskerne. Solheim og hans medsoldater fikk den utsatte jobben å rydde vegen videre fra Fossbakken. Arbeidet pågikk under kon-tinuerlig bombing fra tyskerne. Ved et tilfelle så Solheim og en medsoldat at et tysk bombefly slapp åtte-ni bomber over dem. De så bombene falle og regnet med at nå var det slutt. Men de fikk kastet seg i dekning på hver sin si-de av en stein. Havet av splinter unngikk dem – mot all sannsynlighet.

Radio

Efter kapitulasjonen til de allierte styrkene, dro Magne Solheim hjem igjen. I mai 1942 ramte han til Sverige et-ter å ha drevet med formidling av radiomeldinger fra London. Det var strengt forbudt av tyskerne.

– Alle spurte om nytt fra London. Vi ble for kjent og det gjorde oss urolige, forteller han.

I Sverige ble han korporal i Rikspolitikorpsset. Han gikk gjennom teoretisk utdanning i politiskurslag, rapportlære, strafferett og kriminaljensene. Samtidig ble korpsset trent i militær taktikk.

Solheim utmerket seg både teoretisk og fysisk. I 1944 ble han krigsmester i commandosøp og fikk tittelen «Norges beste soldat». I hans tjenestebok står det «Inn-beretning sendt av Politiskolestyret til Det Kgl. norske Justis- og polidepartement, London, for kompaniets bes-ta elev med Særdeles Tilfredsstillende i hovedkarakter.»

Skytehell

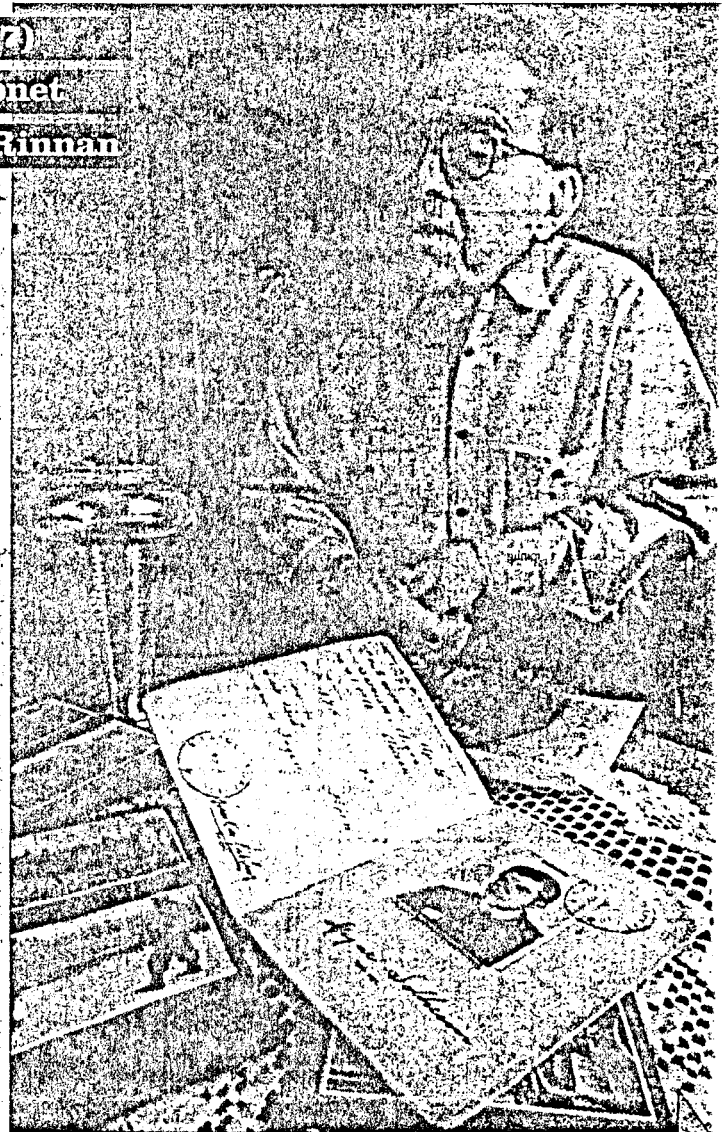
Fra Sverige rykket kompani 4 av Rikspolitikorpsset inn mot Trondheim i mai-dagene. Den vellykkede jakten på Henry Rinnan var høydepunktet (frigjøringsvåren).

Magne Solheim fikk imidlertid erfare at freden også kan være fatig. I juli 1945 sendte en kollega ved et uhell en salve fra en tysk Schmeisser maskinpistol mot ham. Noen kuler sneide bodet hans, mens to kuler gikk inn i handa hans, videre oppover i armen der de knuste be-ne-ne flere steder.

Uhellet førte til at Solheim måtte avbryte sin karriere i politiet. Den delvis lammede armen plaget ham, men han fant en jobb som hallastefører som han kunne leve med. Han har vært på anlegg både ved Olavsevern, ved fly-plassen i Trondheim og ved utvidelsen av Bardufoss.

De siste ti årene før han ble pensjonist var han vakt-mester med Målselv Maskin.

Magne Solheim med tjenesteboken fra Rikspolitikorpsset, Kp 4, foran seg. Nr 625, korporal Solheim, Magne, født 4.1.1918 i Målselv. Høide: 1.70. Vekt: 70

Bla om og les om den dramatiske jakten på Henry Rinnan

Lørdag 25. mars 1995

Lørdags

Henry Rinnan med hendene over hodet umiddelbart etter arrestasjonen.

(Alle historiske foto: Harry Haraldsen, Rikspolitiet i 1945).

Seks mann fra Rikspolitiet pågrep Rinnan og fire av hans bandemedlemmer.

Magne Solheim i gang med å avvæpne en av Rinnans medhjelpere. I venstre hånd har han Rinnans pistol.

I denne seterbusa skjulte Rinnan seg. Solheim ga først ordre om skyting mot pipa for å skremme Rinnan ut. Det var ordre om å ta ham levende.

«Det var en god følelse. Jeg følte en stor lettelse»

Med to mishandlede fanger som gikk sammen med Rinnan og hans bande fra Trondheim oppover Verdalen mot svenskegrensa 8. mai 1945. Fangerne kan nesten ikke stå på beina. Den ene fangen er blitt torturert uten stans i halvannen døgn. I låret på mannen har banden brent inn et hakkestrekk i fem-seks centimeters høyde.

Den andre fangen er en 50 år gammel kvinne som er mishandlet slik at hun sleper det ene beinet etter seg. Sener og blodårer er ødelagt under torturen.

For Magne Solheim og de andre mannskapene i Rikspolitiet er første oppgave å finne ut hvor Rinnan befinner seg. Her er Magne Solheims egen fortelling om jakten, med det forbehold at enkelte detaljer kan huskes feil etter 50 år:

«Det første sikre sporet var en lastebil som var kjørt av veien. Det ble funnet et papir i bilen med navnet til Rinnans nærmeste medhjelper. Det ble satt ut vaktposter rundt bilen og ved alle veiene som kom ned fra fjellet innerst i Verdalen.

Det var kjedelig å stå vakt der. Vi sto der i flere dager. Ingen fra Rikspolitiet hadde ennå beveget seg opp mot fjellet der vi trodde at Rinnan befant seg. Men så kom det en ny utvikling i saken: Det ene gjeldet, Magnus Kaspersen, hadde klart å rømme fra Rinnan. Han fortalte hvor matlageret var gravd ned.

Da han Kaspersen kom forbi meg, sa jeg, bare på livet: – Nei,

det er vel en fra banden. Det er vel best å skyte ham!

Det hørte Kaspersen og reagerte sterkt. Han trakk ned bukse og viste fram hakkestrekk som torturistene hadde brent inn i låret. Den uttalelsen angret jeg mye på i ettertid.

Frivillig
Sjefene holdt møte og diskuterte hva de skulle gjøre. Noen av Rinnans bandemedlemmer var blitt pågrepet idet de kom ned fra fjellet, men vi visste at det var i alt 24 stykker som hadde rømt. Da sa jeg til kompanisjefen, kaptein Haakon Harlem: – Hvorfor kan vi ikke gå etter Rinnan i stedet for å stå her og vente?
Kaptein Harlem svarte: – Ja, vil du gå, så skal du få plukke de folkene du vil.

Jeg plukket ut mesteparten av mitt eget lag, pluss noen andre, blant dem en radiomann og en maskingeværskytter. To mann fra hjemmefronten var med som kjemfolk. Vi var ti stykker som la i vei innover fjellet. Vi hadde mat for tre døgn.

Vi overnattet i ei seterbu, mens vi holdt vakt. Et angrep fra banden var mulig, de var trolig godt bevæpnet.

Det var et forferdelig vær med snø og vind. Vi studerte terrenget i kikkert, men det var vanskelig på grunn av snø og sklett.

Oppdaget
Vi hadde noenlunde peiling på hvor Rinnan og banden oppholdt seg, men vi kunne ikke være sikre. De hadde fortsatt marsjen mot grensa. Oppe i dalen var det et bungebu de måtte passere hvis de trakk ned fra fjellet. For å være sikker på at de ikke kom unna, satte jeg igjen to mann med hund ved denne bua. Vi var seks fra

Rikspolitiet og to mann fra hjemmefronten som fortsatte innover. Jeg husker ikke om det var andre eller tredje dagen vi oppdaget Rinnan i kikkerten. Det var så dårlig vær at jeg måtte tørke av kikkerten for hver gang jeg skulle se.

Vi så at Rinnan og fire mann forlot ei stilling og trakk inn i ei seterbu. Den lå 15 kilometer fra svenskegrensa.

Ta ham levende!
– Vi visste ikke hva slags våpen de hadde der inne. Vi la oss i en ring rundt bua og skjøt for å skremme dem ut. Det kom et hvitt flagg ut av seterbusa, men det så ikke maskingeværskytteren som fortsatte å pepre pipa på bua. Vi skjøt kanskje litt mye, men det var godt å få lettet av seg litt ammunisjon.

Ordrer var: Ta Rinnan levende! Derfor skjøt vi høyt, for å skremme, ikke for å treffe.

Ingen kom ut. Etterpå viste det seg at hjemmefrontfolkene hadde returnert da skytingen begynte. Vi var seks mann mot de fem der inne.

Jeg krep lenger fram på volica foran seterbusa og skjøt en salve lavere, mot tømmerveggene i bua. Da kom det en mann ut først, han skreik forferdelig. De andre fire kom ut like etter.

Vi var opplært til å takle slike situasjoner. Hvis de kom tett, kunne det være at de første kastet seg ned og de bak skjøt. Vi skreik til dem for å få dem spredd.

Jeg ropte: – Rinnan, kom fram!
Han sa med det samme: – Hvordan kan du kjenne meg? Han kom fram, bakhodet, jeg fikk han beitt fram mot meg og

Jeg ropte: — Rinnan, kom fram!